

L-Imnara No. 16

IL - NAJJA FL - IMGHODDI

Mary Ghio

Il-*hajja* fl-*imgħoddi* ma kienetx komda. Il-*mara* tad-*dar* kienet tqum fl-*erbgħa* ta' *filgħodu*, u wara li tisma l-*quddiesa* ta' l-*ewwel*, tmur fuq il-*banju* taħsel xi *ħasla* *ħwejjegħ*. *ħasla* *ħwejjegħ* kien fiha *kedda*, għax kien ikollha taħsel, *tgħalli*, *tlaħlaħ* u *tonxor*, u wara *tixxotta* l-*kwantita'* ta *ilma* li tkun *xerdet* ma' l-*art*. *Ix-xirja* kien ikollha *ssir kuljum*, għax *fridge* ma kienx hawn.

Il-*bir* u l-*bomblu* kienu *jridu jagħmlu* *tajjeb* *biex* *fis-sajf* *ikunhemm* *xarba* *friska*; il-*kaxxa* *tas-silgħ* *giet* *aktar* *il-quddiem*. *Din* *il-kaxxa* *kient* *ta'* *l-injam* *miksija* *biż-żingu*; *jifgħu* *fiha* *blokka* *silgħ* *imgeżwra* *go* *biċċa* *flanella* *jew* *go* *biċċa* *ħażina*, u *fiha* *jpoġġu* *l-frott* u *xi* *fliexken* *ta'* *l-inbid* *jew* *ta'* *l-ilma*. *ħutrin*

Meta *l-mara* *tigi* *bix-xirja* *tibda* *tikkorda* *l-borma*. *Tagħmel* *borma* *ħaxix*, *tittfagħha* *xi* *biċċa* *żaqq*, *xi* *widna*, *zewgħ* *saqajn* *immellħa* u *xi* *denb* *tal-ħanżir*, u *jien* *nghid* *kif* *kienu* *jgħidu* *dak* *iż-żmien...* *tagħmel* *daqsxejn* *kawlata* *tagħqad* *fuq* *id-difrejn*!". *Il-mara* *Maltija* *dejjem* *kienet* *tħobb* *issajjar*. *ħaxix* *bil-kirxa*, *stuffat* *tal-majjal* *jew* *tal-ħubun*. *L-Erbgħa* u *l-Gimgħa* *bigilla*, *sfinegħ* *tal-bakkaljaw*, *aringi*, *inċova*, *ma'* *ftit* *fazola*, *zebbuġ* u *marinat* *kien* *l-ikel* *favorit* *tal-ħaddiem* *Malti*. *Imqarrun*, *ross* *fil-forn*, *torti*, *tigiega* *jew* *fenek*, *kienu* *l-aktar* *li* *jissajru* *fil-ħdud* u *l-festi*. *ħulm*

Għand *tal-forn* *kienu* *jieħdu* *id-dixx* *bl-ikel* *mgħotti* *b'sarvetta*. *Il-furnar* *kien* *ikollu* *biċċiet* *taż-żingu* *mqattgħin* *xi* *sitt* *centimetri* *kwadri*, *b'gangħ* *f'toqba* *fit-tarf*. *Dawn* *kienu* *jkunu* *tnejn* *tnejn* *bl-istess* *numru*, *biex* *wieħed* *jiddendel* *mad-dixx*, u *l-ieħor* *jinżamm* *minn* *sidu* *biex* *meta* *jigi* *lura* *għalih* *isibu* *jaqbel* u *ma* *jinbidillux*.

Waqt *il-faċendi*, *l-mara* *maltija* *kienet* *tħobb* *tgħanni*. *Dawn* *ħuma* *xi* *ftit* *mill-għanjiet* *li* *kienu* *jgħannu* *waqt* *il-ħasil* *tal-ħwejjegħ*:

Ajma *qalbi* *kemm* *tugagħni*,
Qed *tugagħni*, *għandha* *biex...*
Qabel *kellha* *min* *iħobbha*,
U *miskina* *'ssa* *mgħandhiex*.

ħanini *beċċun* *bajdani*,
Fejn *imur* *iżoqquhuli*;
ħanini *jagħmel* *għa* *żaqqu*,
Għad *xi* *darba* *joħduhuli*.

Fejn *hu* *dak* *iż-żmien* *ta'* *dari*
Meta *xebba* *taqbad* *tħobb?*
Ġranet *tagħmel* *xejn* *ma* *tiekol*,
Ljieli *tagħmel* *ma* *torqodx!*

In-nisa *kienu* *jgħannu* *anki* *waqt* *li* *kienu* *jfetthu* *l-ħaxixa* *jew* *is-suf* *tan-nagħaġ* *biex* *jimlew* *is-saqqu* *jew* *il-mitraħ*. *Imtieraħ* *kien* *hemm* *tat-tiben*, *tas-suf* *jew* *tal-ħaxixa*. *Is-suf*, *l-ewwel* *kienu* *jaħsluħ* *il-baħar* *jew* *fl-ilma* *bil-melħ* *biex* *ma*

L-Imnara No. 16

j dewwid x, u wara l i j i n x e f s e v w e i f e t t h u h i / * A •
 bil-balla; di nukoll kienu jfett uha, u* wara i VLV* V e n e t ****
 j i t t r a p u n t a w h l a b r a t » i l * x i o x n a j g i d u l h a r o s e i ? ! î * 1 £ î 5
 kienu jaqtg u bi iet tad-drapp tondi daqs sold *
 ente mi, u m b a g a d i p o f r u b i a t a M 1 - o h r a ^ u a i i - m i ^ * * *
 i d a l 1 - i r o s e l l a b i s p a g a t w i l a r n i m t a t a g M 1 , •
 m i n n f u q g a l t a M . t i n f r i b e d t i n g h a f a s u t i n t r a b a t ' t a j j e b u
 t i n q a t a ' b l - i m q a s s ; k i e n u j i b q g u s e j r i n h e k k , j a g n U u h o m ' x i
 e w t i x b a r m i n n x u l x i n , s a k e m m j i m l e w w t u l i 1 - m i t r a K o l b i

f f t W a r ^ ^ n a t j f . t a * b i * b i e * i d d u r b i l - f a m i l j a , i 1 - m a r a k i e n e t
 t i s t r i e b i l l i k i e n e t t o r o s i u d e j n i 1 - b i e b t a ' b a r r ^ u
 t o q g o d t r a q q a ' x i q a l z i e t , p e d u n i j e w 1 i b s a . L - e w w e l i d d a b a l
 q i s h a b a j d a t a ' 1 - i n j a m f i l - p e d u n a , u m b a g a d k i e n e t t o q g o d
 t r a q q a ' b i l - p a e n z j a k o l l h a , w a q t l i t g i d x i k e l m a r o a l - a r a d w a r
 x i p r o b l e m a t a l - f a m i l j a .

H a f n a m i l l - i r i e l , w a r a x - x o g o l k i e n u j m o r r u 1 - k a i n t a l -
 b a n d a j e w o x i a n u t t a * 1 - i n b i d , j i n t a s b u m a d w a r x i r o e j d a
 j i x o r b u x i p i n t a . M i n i d a a n b i l - p i p a u m i n j o b r o m x i s i g a r -
 r e t t , u j i r r a k k o n t a w x i j k u n a r a m a t u l i l - u r n a t a f u q i x - x o g o l ,
 u j e k k f o s t h o m j i n z e r t a j k u n h e m m x i w i e e d l i j b a a r k i e n
 j o q g o d j i r r a k k o n t a k e m m i 1 - g a r q a r a m a ^ w i u , u k e m m n i e s
 i l t a q a ' m a g h o m b i l s i e n u d r a w w i e t d i f f e r e n t i . . . i e j j e n 1 - i s t o r -
 j a b ' d a w k t a ' r o a d w a r u a t t e n t i u m i s t a g b a b ' d a k k o l l u l i
 j i s i m g u .

L - i s t e s s k i e n j i r i f i 1 - w i e n e t t a ^ 1 - i k e l f e j n 1 - i s t e j j e r
 m a j o n q s u x . l x - x a t t t a l - B e l t k i e n h e m m i 1 - w i e n e t t a ' 1 - i k e l
 g a l d a w k l i j a d r a u t a ' b u r d n a r a , q a d d i e f a t a d - d g a j e s u f t a d d i e m a
 o r a l i k e l l h o m m i s t i e r f u q i 1 - b a a r ; p l a t t k i r x a j e w g a i n
 k i e n j i s w a s o l d b i s s . . . e r b a m i l l e m i t a ' H u m .

F l - a n t i k v e r u l i k i e n h a w n i l - f a q a r u k u l a d d j i x t r i b i s -
 s o l d i u 1 - T i b u b , p e r o ' 1 - i k e l k i e n e n w i n u t a j j e b ; j i e n u k o l l
 n i f t a k a r i t - t o g m a t a ' 1 - i k e l x o r t ' o r a , a k t a r b n i n a . A n k e
 s e m p l i i b i a n o v a b a j d a k e l l h a t o g m a o h r a i